

ΠΑΙΔΕΙΑ

Ο ΠΑΡΙΑΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Τῆς Ρόζας Ἰμβριώτη
Παιδαγωγοῦ

Ἡ βασανιστικὴ πορεία τῆς ἐλληνικῆς Παιδείας καὶ οἱ αἰτίες τῆς.

Ἡ ἄ δώσω τρία χωρία ποὺ νομίζω πὼς παρουσιάζουν τὴ βασανιστικὴ πορεία τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας καὶ μαζί δίνουν τὴν ἐξήγηση γιὰ τὸ κατάντημά τῆς σ' ὅλο τὸ διάστημα τῆς ἐλεύθερης ζωῆς μας. Ὁ Ρήγας Βελεστινλῆς ἔγραφε στὸ «πολίτευμά» του, ἄρθρο 22: «Ὅλοι χωρὶς ἐξαιρέσεων ἔχουν χρέος νὰ ἠξεύρουν γράμματα... Ἐκ τῶν γραμμάτων γεννᾶται ἡ προκοπὴ μὲ τὴν ὁποῖαν λάμπουν τὰ ἐλεύθερα Ἕθνη». Σήμερα ἔπειτα ἀπὸ 175 τόσα χρόνια ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Πολιτικὴ μας ἀπὸ κατεξοχὴν ὑπεύθυνα χεῖλη τῆς Κυβέρνησης σκιαγραφεῖται ἔτσι: «Μᾶς χρειάζεται παιδεία ἀνεπίκαιρος, ἀντικοινωνικὴ, ἀντίθετος καὶ πρὸς τὰ δεδομένα τῆς ἐπιστήμης»!

Καὶ ὁ Ἀμερικανὸς καθηγητὴς Νίρεμπεργκ τὸ Μάη τοῦ 1962 τὴ δημιουργία Κέντρου Βιομηχανικῶν Ἐπιστημονικῶν Ἐρευνῶν στὴν Ἑλλάδα τὴ χαρακτήρισε οὕτως καὶ πρόσθεσε: Παρατηρεῖται σ' ὅλες τὶς ὑποανάπτυχτες χώρες ἓνα εἶδος ἐπαρχιωτισμοῦ μὲ τὴ δημιουργία ἀχρήστων συχνὰ ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων καὶ ἐγκαταστάσεων... Οἱ χώρες αὐτὲς πάσχουν ἀπὸ ἓνα εἶδος ἐπιστημονικοῦ πλέγματος κατωτερότητας, ὅταν — ὅπως ἀκριβῶς στὴν Ἑλλάδα — καὶ τὸ γάλα κουτιοῦ εἰσάγεται ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν. Ἐνῶ λοιπὸν οἱ πρωτεργάτες τοῦ 1821 εἶδαν ὀλοκάθαρα τὸ πρόβλημα τῆς Παιδείας σὰν τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 1 ἔθνικὸ πρόβλημα, οἱ κάθε φορὰ Κυβερνήσεις καὶ οἱ Ξένοι εἶδαν μὲ ἐχθρότητα τὴν ἐκπαίδευση καὶ τὴ φώτιση τοῦ λαοῦ. Πίσω, κλειστὰ

τὰ μάτια στὴν πραγματικότητα, σχολικὸ καθεστῶς ἀνεπίκαιρο, ἀντικοινωνικόν, ἀντίθετο πρὸς τὴν Ἐπιστήμη. Καὶ ἴδου ἀπ' αὐτὴ τὴν πολιτικὴ τὸ «τηλαυγὲς μέτωπον», ὅπως θὰ ἔλεγε ὁ Δ. Γληνός. Ἡ ἐπίσημη στατιστικὴ τοῦ Κράτους κατὰ τὴν ἀπογραφή τοῦ 1961 παρουσιάζει ἔτσι τὴν πνευματικὴ κατάστασή μας. Ἐπὶ 6.887.100 κατοίκων τῆς χώρας πάνω ἀπὸ 10 ἐτῶν, οἱ 1.220.000 εἶναι ἀναλφάβητοι καὶ οἱ 2.031.600 δὲν ἔχουν τελειώσει τὸ Δημοτικόν. Δηλαδή κάπου οἱ μισοὶ Ἕλληνες εἶναι ἀνίκανοι νὰ διαβάσουν, νὰ γράψουν καὶ νὰ κάνουν σωστὰ ἀπλῆς ἀριθμητικὲς πράξεις. Καὶ τὸ πιὸ παράδοξο εἶναι πὼς οἱ ἴδιοι «ἐκλεκτοὶ» τοῦ λαοῦ ἰσχυρίζονται, ὅτι ἡ Ἑλλάδα ἔχει τὴ μοναδικὴ ὑψηλὴ ἀποστολὴ νὰ «ἐξάγῃ ἀνθρώπους»! Μ' αὐτὸ τὸ «τηλαυγὲς μέτωπο» «χτυπάμε τὸ μέτωπο τοῦ αἰῶνα μας, ἀντὶ νὰ προσπαθοῦμε νὰ γίνουμε τὸ μέτωπο τοῦ αἰῶνα μας». Ὅλα αὐτὰ δείχνουν πὼς στὸ βάθος ἔχουμε μείνει στὴ νοοτροπία τοῦ 19ου αἰῶνα, δὲν ἔχουμε νιώσει τὴν ἐποχὴ μας, οὔτε ἔχουμε συλλάβει τὰ προβλήματα ποὺ θέτει.

Σ υντελεῖται μπρὸς στὰ μάτια μας μιὰ τεράστια βιομηχανικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ ἐπανάσταση. Χρησιμοποιοῦμε πιά τὴν ἀτομικὴ ἐνέργεια, ἀλματικὰ ἀναπτύσσονται περιπλοκά ἐλεγκτικὰ ὄργανα, ἡ αὐτοματοποίηση προχωρεῖ γοργά, καὶ ἡ ἀνάπτυξη καὶ ἡ ἀπόχτηση ἐπιστημονικῶν γνώσεων μὲ τὰ ραδιενεργὰ ἰσότοπα ξανοίγουν τεράστιες προοπτικὲς. Ὁ τεχνικὸς καὶ βιομηχανικὸς τρόπος παραγωγῆς μεταβάλλεται σὲ τέτοιο βαθμό, ὥστε οἱ σημερινοὶ τρόποι νὰ θεωροῦνται σὰν ἡ προϊστορία τῆς ἀνθρώπινης δραστηριότη-

τας για την οικονομική της ανάπτυξη και που δημιουργούνται νέες κοινωνικές σχέσεις. Αυτό είναι η πραγματικότητα που έπισύρει την προσοχή όχι μόνο του έπιστημονικού και του βιομηχανικού κόσμου, αλλά και των παιδαγωγών. Ποιό είναι το χρέος της Παιδείας σήμερα; Το αυτόματοποιημένο έργοστάσιο λ.χ. είναι μια πραγματικότητα όχι μόνο για τις μεγάλες χώρες, μα γίνεται άπειλη για τη βιομηχανική και την καθόλου οικονομική ανάπτυξη και άντοχη της κάθε μικρής και υποανάπτυκτης χώρας, που δέν της μένει παρά η να εύθυγραμμιστεί προς την πρόοδο η να καταποντιστεί. Αύτη η αλλαγή φέρνει μέσα σε δέκα το πολύ χρόνια νέα ανακατανομή του ανθρώπινου δυναμικού.

Ό απλός εργάτης λ.χ. δέν είναι ο παλαιός, θα πρέπει τώρα να διατηρεί, να ρυθμίζει, να έποπτεύει, να έλέγχει και να κατασκευάζει μηχανές, θα πρέπει να παίρνει μέρος στην όργάνωση της παραγωγής και για τους λόγους αυτούς του χρειάζεται ανώτερη πνευματική ανάπτυξη και μαζί γερή ειδίκευση. Η έποχή μας άπαιτεί λοιπόν άριστη τεχνική κατάρτιση όλων. Το κάθε άτομο πρέπει να κατέχει ψηλή γενική μόρφωση, μα άπαραίτητος είναι και ένας γερός έξοπλισμός από τεχνικές γνώσεις και έπαγγελματική συνείδηση. Παραμένει λοιπόν βασικό αίτημα η γερή γενική μόρφωση, που άποτελεί τον κύριο θησαυρό του γνήσιου ανθρώπου, γιατί με την βοήθεια αυτού οίκοδομείται η δημιουργική πρόοδος και στην τεχνική. Άλλα και άναστροφα μέσα στη δημιουργική πραχτική έργασία, μέσα στην πράξη όξύνεται και βαθαίνει η πνευματική πρόοδος και συνακόλουθα και η ήθικη ποιότητα. Όλες οι πολιτισμένες χώρες στρέφουν γι αυτούς τους λόγους την προσοχή τους στην ΠΑΙΔΕΙΑ: Ένδεικτικά είναι τα λόγια του ναυάρχου Ρικόβερ, του πατέρα του ατομικού υποβρύχιου. «Άπό δλα κείνο που θα μάς προστατέψει είναι το Σχολείο. Τα Σχολεία θα μάς προστατέψουν καλύτερα από τους Πολάρις... και αν αντιμετώπιζα το δίλημμα «πύραυλοι πολάρις η σχολεία για την άμυνα των Έν. Πολιτειών», θα άπαντούσα χωρίς δισταγμό «Σχολεία και πάλι Σχολεία».

Χώρες με ύψηλή στάθμη εκπαιδευτική, θεωρούν ότι η καλύτερη και άποδοτικότερη έπένδυση είναι οι δαπάνες για την έκπαίδευση. Ψηφίζουν έκτακτα κοντύλια έκτος από το ύψηλο ποσοστό της χρονιάτικης δαπάνης για το Σχολείο. Το Κράτος μας έχει συνείδηση του προβλήματος; Κι αν έχει είναι έλεύθερο να το αντιμετώπισει σωστά; Είναι φανερό από τα χωρία που ανέφερα, ότι τέτιες αντιλήψεις συνδυασμένες με τις τεράστιες δυσχέρειες που δημιουργεί για την έκβιομηχάνιση της Ελλάδας η σύνδεσή μας με την Κοινή Εύρωπαϊκή Άγορά τείνουν να έκμηδενίσουν κάθε προσπάθεια εκπαιδευτικής προκοπής. Άντίθετα ώραίο και παρήγορο είναι ότι ο Λαός με έπικεφαλής το Έκπαιδευτικό Σώμα και τη Νεολαία έχει αντιληφθεί το θέ-

μα. Ξέρουν, ότι για να πετύχουν Παιδεία συγχρονισμένη πρέπει να υπάρχει πρώτα Δημοκρατία. Ό κ. Υπουργός της Παιδείας έιπε κάτι πολύ σωστό: «το θέμα της Παιδείας δέν πρέπει να άποτελέσει άντικείμενον άντιδικίας...» και πρόστεσε «το 15% των πιστώσεων έκ του προϋπολογισμού δια την Παιδείαν είναι μύθος, διότι χρειάζεται βαθεία έκπαιδευτική μεταρρύθμισις καθ' όσον το σημερινόν σύστημα είναι παρωχημένον». Κι όμως αύτη τη στιγμή συμβαίνει να άντιδικεί η Κυβέρνηση προς όλόκληρο το λαό, τους έκπαιδευτικούς, προς τους σπουδαστές και μαθητές στο θέμα της Παιδείας. Έπιστρατεύει τους Δασκάλους, κατηγορεί τη Σπουδαστική Νεολαία, καταφέρεται «κατά των παραλόγων αξιώσεων». Η αλήθεια είναι μία, ότι κάθε προσπάθεια για έκπαιδευτική αναγέννηση πνίγεται από την αντίδραση και τα συμφέροντα των Ξένων. Αύτη είναι η βασανιστική πορεία του Έλληνικού Σχολείου από το 1821.

Το Έλληνικό Σχολείο από τις πρώτες κιόλας δεκαετίες του αιώνα μας χαρακτηρίστηκε από το Δ. Γληνό «άταφος νεκρός». Η διακήρυξη της Διοικητικής Έπιτροπής του Έκπαιδευτικού Όμίλου — ήμουν κι έγώ μέλος της — έγραφε στις 20 Ιουνίου 1927:

«Άπό το 1910 έως το 1925 μ' όλες τις περιπέτειες των έξωτερικών και έσωτερικών άγώνων παρουσιάζεται μια έπίμονη αναγεννητική προσπάθεια μέσα στην Έλλ. Παιδεία. Ό Έκπαιδευτικός Όμιλος μ' όλο που στην αρχή φαινότανε περιορισμένος μόνο στη γλωσσική μεταρρύθμιση, όμως γρήγορα δυναμωμένος από ειδικούς παιδαγωγούς άρχισε να ζητάει ούσιαστικότερες μεταβολές στο σύνολο του εκπαιδευτικού συστήματος (Πρόγραμμα Δημοτικών Σχολείων 1912, Νομοσχέδια 1913). Στο πρόγραμμά του αυτό ζητείται από τότε: «δημοκρατικό άπλωμα της Παιδείας σ' όλο το λαό, συγχρονισμός όλων των στοιχείων άγωγής, στροφή στο φυσικό κόσμο, έπιστημονικά μέσα άγωγής, μελέτη του Έλληνόπουλου και των όρων της Έλληνικής ζωής». Στο πρόγραμμα αυτό έμεινε πιστός ο Έκπαιδευτικός Όμιλος και ζητούσε έπίμονα την πραγμάτωσή του από τους προοδευτικούς της άστικής τάξης. Το κόμμα των Φιλελευθέρων που περιλάβαινε στους κόλπους του τους περισσότερους από τους πολιτικούς αυτούς, πότε δειλά, πότε σκεπασμένα και πότε φανερότερα δεχότανε και υποστήριζε την εκπαιδευτική πολιτική του Όμίλου. Όμως έμειναν, όπως λέει η διακήρυξη, γρήγορα δλα έκτεθειμένα. Το κόμμα των Φιλελευθέρων τη νέα όργάνωση των σχολείων που μελέτησε και σχεδίασε στα 1913 (Νομοσχέδια Τσιριμώκου) την άφησε έκθετη και από τότε ποτέ δέ θέλησε να έπιδιώξει και να πραγματοποιήσει είτε το ίδιο πρόγραμμα είτε άλλο άναθεωρημένο. Καθιέρωσε βέβαια τη δημοτική γλώσσα στα δημοτικά σχολεία σε δυό στιγμές έπα-

ναστατικής του δράσης, τὸν Ἰούνιο τοῦ 1917 καὶ στὰ 1923. Ταυτόχρονα ὁμως ἄφησε τὸ ἔργο νὰ χτυπηθεῖ, νὰ συκοφαντηθεῖ καὶ νὰ ὑπονομευτεῖ μέσα στοὺς ἴδιους τοὺς κόλπους του. Ὁλωσδιόλου ἀναπάντεχα τὸ Σεπτέμβρη τοῦ 1926 ξαναφέρει τὴν καθαρεύουσα στὶς δύο ἀνώτερες τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ. Τὸ μεγάλο πρόγραμμα γιὰ τὴν προετοιμασία τοῦ νέου διδαχτικοῦ προσωπικοῦ, ποὺ ψηφίστηκε κι ἄρχισε νὰ πραγματώνεται τὸ 1923 καὶ 1924 (Μαράσλειο, Παιδαγωγικὴ Ἀκαδημία, Νέα Διδασκαλεῖα, Τεχνικὸ Διδασκαλεῖο, Τεχνικὴ Μετεκπαίδευση, Ἐκπαιδευτικὲς Ἀποστολὲς στὴν Εὐρώπη) τὸ ἄφησε νὰ χτυπηθεῖ ἀνελέητα ἀπὸ τὸ φθινόπωρο τοῦ 1924. Ὡσπου εἶδε ὄχι δυσάρεστα νὰ συντρίβεται ἡ μεταρρύθμιση ἀπὸ τὴν Παγκαλικὴ διχτατορία, ποὺ οὐσιαστικὰ πραγματοποιοῦσε μ' αὐτὴ τὴν ἐνέργεια τὴν ἐπιθυμία ὅλων τῶν ἀντιδραστικῶν στοιχείων. «Καὶ τὸ μόνο, γράφει ἡ Διακήρυξη, ποὺ ἀπομένει εἶναι τὸ «ξύπνημα τοῦ Δασκάλου», ποὺ γίνηκε ὠριμος γιὰ τοὺς ἀγῶνες τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρύθμισης καὶ γιὰ τὴ διεκδίκηση τῶν δικαιωμάτων του. Πρέπει νὰ προσέξουμε πολὺ αὐτὸ τὸν ἀνελέητο διωγμὸ τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρύθμισης. Τὸ κόμμα τῶν Φιλελευθέρων ποὺ ἀπὸ τὸ 1910 ἀντιπροσώπευε τὴν ἀνορθωτικὴ κίνηση στὴν Ἑλλάδα σὲ ὅλες τὶς κοινωνικὲς του μεταρρυθμίσεις (ἐργατικὴ πολιτικὴ, ἀγροτικὴ πολιτικὴ, ἐκπαιδευτικὴ πολιτικὴ), βιάσισε δειλὰ καὶ ἀντιφατικὰ ἔχοντας ἀδιάκοπα νὰ ὑπερνικήσει τὴν ἐσωκομματικὴ Ἀντίδραση ἔντονη καὶ ἀποτελεσματικὴ. Πετᾶει τὶς ἐνοχλητικὲς καὶ ἐπικίνδυνες μεταρρυθμίσεις καὶ καταργεῖ τὶς ἐλευθερίες ποὺ ἡ ἀστικὴ τάξη στὴν ἀνοδὸ τῆς εἶχε κατακτήσει. Ἡ Ἑλληνικὴ ἀστικὴ τάξη ὕστερα ἀπὸ βραχύχρονη περίοδο σχετικοῦ φιλελευθερισμοῦ, ὑποκύπτει ὀλοτέλα στὴν Ἀντίδραση ποὺ ὀλοένα μεγαλώνει. Ἔτσι ἀνακόπτεται πρὶν προφτάσει νὰ ἐφαρμοστεῖ τὸ ἔργο τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Μεταρρύθμισης. Κάποια μικρὴ προσπάθεια γίνεται πάλι τὸ 1929 - 1931 μὲ ὑπουργὸ τὸν κ. Παπανδρέου, μὰ δὲν κατορθώνει παρὰ νὰ πετύχει μόνο ἐξαετὲς δημοτικὸ καὶ ἐξαετὲς γυμνάσιο. Ἡ βασανιστικὴ αὐτὴ πορεία τῆς Παιδείας ἐξακολουθεῖ μὲ τὴ Μεταξικὴ διχτατορία, ἔπειτα τὸ δεύτερο παγκόσμιον πόλεμον καὶ σὲ συνέχεια μὲ τὸν ἐμφύλιον σπαραγμὸ. Ἦταν φυσικὸ νὰ παραμεληθεῖ ἡ Παιδεία σ' αὐτὸ τὸ διάστημα, μὲ μόνο φωτεινὸ μικρόχρονον πείραμα πάνω στὴν Ἐλεύθερη Ἑλλάδα γιὰ μιὰ «λαϊκὴ ἐκπαίδευση» ἀπὸ τὴν ΠΕΕΑ, καὶ τὸ τέλειον ὠρίμασμα τῆς ψυχῆς τοῦ Δασκάλου καὶ τῆς ψυχῆς τῆς Νεολαίας, ὥστε νὰ γίνουν σήμερα οἱ φυσικοὶ πρωτεργάτες τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἀναγέννησης.

Ἡ σημερινὴ Κυβέρνηση παραμελεῖ τὴν Παιδεία.

Απὸ τὸ 1954 ὁμως θὰ ἔπρεπε τὸ Κράτος νὰ ἀντικρῦσει τὸ πρόβλημα, εἶχε πιά καὶ τὸν καιρὸ καὶ τὰ μέσα ν' ἀνα-

διοργανώσει τὴν Παιδεία. Γιατί δὲ γίνηκε τίποτα, παρὰ τὸ Σχολεῖο ἐξαθλιώνεται ἀσταμάτητα; Γιατί, ἐνῶ ἐναγῶνια γίνονται ἐκκλήσεις, ὅτι ἡ χώρα μας πρέπει νὰ ἀναπτυχθεῖ οἰκονομικὰ, ὅτι πρέπει νὰ ἐκμεταλλευτοῦμε συστηματικὰ τοὺς πλουτοπαραγωγικοὺς πόρους τῆς, νὰ αὐξήσουμε τὸ ἐθνικὸ μας εἰσόδημα καὶ νὰ δώσουμε στὸ λαὸ δουλειὰ γιὰ νὰ ἀποχτήσῃ ἀγοραστικὴ δύναμη, ὥστε μαζί μὲ τὴν ὑλικὴ του ἀνύψωση ν' ἀνέβει καὶ τὸ πνευματικὸ του ἐπίπεδο, ὅτι πρέπει νὰ ζήσει ὁ λαὸς καλύτερα καὶ ἄξια τῆς ἱστορίας του, ὅτι τέλος εἶναι ἀδήριτη ἀνάγκη νὰ μπορέσουμε νὰ συμβαδίσουμε μὲ τοὺς γείτονές μας καὶ σήμερα μὲ τοὺς συνεταίρους καὶ ἀνταγωνιστὲς, γιατί παρὰ τὶς προειδοποιήσεις ὅλων τῶν εἰδικῶν ὅτι: «ὁ προγραμματισμὸς τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως συνεπάγεται τὴν τεχνολογικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν ἐπαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ πληθυσμοῦ, ὅτι ἡ πολιτιστικὴ μεταμόρφωσις τῆς χώρας γίνεται σημαντικὸς παράγων τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως», γιατί ἡ Κυβέρνησις κωφεύει: Ὁ σοφὸς πρύτανης Ν. Κιτσικῆς γράφει: «πρόγραμμα τεχνικῆς ἐκπαίδευσης οὔτε στοιχειακὸ μὲ ἀπόλυτα καθορισμένους σκοποὺς εἴτε μὲ τὴν ἐκβιομηχάνισιν εἴτε γιὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας δὲν ὑπάρχει... Κι αὐτὸ γιατί, οἱ ξένοι καὶ δικοὶ μας κυβερνῶντες δὲν θέλουν τὴ βαρεῖα ἐκβιομηχάνισιν». Ὁ Ὑπουργὸς Ἐμπορίου κ. Δερτιλῆς ἐπιβεβαιώνει ὅσα λέμε: «θὰ πρέπει νὰ περιορισθῶμεν εἰς βιομηχανίας αἱ ὁποῖαι δὲν ἀποτελοῦν ὑψηλὴν στάθμην τεχνολογικῆς ἀναπτύξεως». Εἶναι ὀλοφάνερη ἡ ἐξήγησις. Οἱ Κυβερνῶντες δὲν ἔχουν τὰ ἴδια κριτήρια μὲ τὸ λαὸ, μὲ τοὺς ἐπιστήμονες, ἔχουν δικὰ τους ὀλοτέλα κριτήρια γιὰ τὸν ὅλο προγραμματισμὸ. Οὔτε ἐκβιομηχάνισιν, οὔτε μηχανοποιημένη γεωργία, οὔτε μηχανές καὶ ἐργαλεῖα, οὔτε μεταλλουργικὴ, οὔτε χημικὴ βιομηχανία, οὔτε ὁ ἐξηλεκτρισμὸς τοὺς κινεῖ τὸ ἐνδιαφέρον, καὶ φυσικὰ οὔτε ἡ παιδεία ἢ γενικὴ καὶ ἡ τεχνικὴ. Γίνηκε μοναδικὴ μας οἰκονομικὴ πολιτικὴ ἡ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ. Δὲ δίνουμε κάποια διέξοδο στοὺς ὑποαπασχολούμενους καὶ ἀνεργούς ποὺ ζητοῦν δουλειὰ, ἀντίθετα φαίνεται σὰν νὰ ἐξυπηρετοῦμε τὰ ξένα μονοπωλιακὰ συμφέροντα καὶ ἐπιταγές. Στὸ περίφημον πεντάχρονον πρόγραμμα δὲ φροντίζουμε γιὰ ἐτοιμασίαν τοῦ ἀνθρώπινου δυναμικοῦ παρὰ ἰδρύουμε ἀσταμάτητα μόνο σχολὰς μὲ ἐξάμηνον φοίτησιν γιὰ πρόχειρον προπαρασκευὴν ἐκείνων ποὺ φεύγουν στὶς ξένες ἀγορές. Εἶναι πρόδηλον ὅτι ἡ ἀκατάσχετη αὐτὴ ἀφαίμαξις τοῦ ἀνθρώπου τοῦ παραγωγικοῦ δυναμικοῦ τῆς χώρας μας, κάθε ἄλλο παρὰ ὑπηρετεῖ τὰ συμφέροντα τοῦ λαοῦ.

Μόνο τὸ 1962 ἔφυγαν εἰδικευμένοι ἐργάτες 47.267. Μέσα στὸ 1962 ἔφυγαν γιὰ πάντα 84.054 ἄτομα. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι μέσα στὸ 1962 ἡ μετανάστευσις αὐξήθηκε κατὰ ποσοστὸ 42,8%. Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ μετανάστευσις ἐξασθενίζει κυρίως τὸ βιομηχανικὸ ἐργα-

τικό δυναμικό. Κι όμως οί «έπαίοντες» προτρέπουν και χαίρονται, γιατί ή μετανάστευση θα δώσει στην Ελλάδα έτοιμο ειδικευμένο εργατικό δυναμικό!

Άλλά ό κ. Δημοσθένης Στεφανίδης, καθηγητής τής Πολ. Οικονομίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, μιλώντας για την μετανάστευση, είπε επιγραμματικά: «Κάθε Έλλην άπομακρυνόμενος έξ Ελλάδος πρòς μόνιμον έγκατάστασιν εις την άλλοδαπήν, έγκαταλείπει ένα προμαχώνα άνυπεράσπιστον και διευκολύνει την εκπόρθησιν του φρουρίου». («Έθνική Οικονομική Πολιτική», Αθήναι 1961 σελ. 141).

Είναι λοιπόν αδύνατη ή επιβίωση του λαού μέσα στον Έλληνικό χώρο; Οί ειδήμονες λένε ότι είμαστε πλούσια χώρα, όμως τὰ ξένα συμφέροντα και τὰ συμφέροντα τής πλουτοκρατικής όλιγαρχίας δέν άφίνουν να γίνει ό σωστός προγραμματισμός τής οικονομικής μας ανάπτυξης. Οί κυβερνώντες ζητούν ν' άντικρύσουν την πραγματικότητα, που όπως την δίνουν οί διεθνείς στατιστικές, έχουμε άνεργους στην Ελλάδα 700.000, ύποασπασχολούμενους 1.500 χιλιάδες και άπορους 3.000.000, με τή μετανάστευση; Μ' αυτό τò ανθρώπινο δυναμικό ζητούμε να συμβαδίσουμε με την εποχή μας και τò χειρότερο τώρα που συνδεθήκαμε με την Ευρωπαϊκή Κοινή Άγορά. Άκόμα και οί πρωτεργάτες και ύποστηρικτές τής σύνδεσης αυτής έχουν καταληφθει από δέος. Ό κ. Χριστ. Στράτος γράφει: «έν δέν όργανωθώμεν και δέν προγραμματίσωμεν την οικονομίαν μας, οδηγούμεθα με ασφάλειαν 10% στην άνυπαρξίαν»,... «ή παιδεία είναι τò ύπ' αριθ. 1 έθνικόν πρόβλημα». Ό κ. Ίωάν. Πεσματζόγλου γράφει: «άνέτοιμοι έμείς, πρωταθληταί αυτοί με τούς όποιους πρέπει να συνδεθώμεν... και μόνη δυνατότητα να επιδιώξωμεν και επιτύχωμεν την μεταφύτευσιν εις τόν τόπον μας συμπυκνωμένην έμπειρίαν, με επιλογήν τών νεωτάτων και πλέον άποδοτικών μεθόδων εκ περισσοτέρων χωρών, είναι και αυτό πρωτίστως θέμα έκσυγχρονισμού και επέκτάσεως τής Παιδείας» («Βήμα», 25 Ίουν. 1962). Μένει ή Παιδεία στα πλαίσια και τή νοστροπία του 19ου αιώνα.

Ό κ. Υπουργός ύποστήριξε στους λόγους του ότι: «ή Παιδεία δέν έγκατελείφθη, δέν είναι δυνατόν όμως να είπωμεν ότι έγινε ή ότι θα γίνει ό,τι πρέπει, ούτε κι άλλου γίνεται, διότι τὰ μέσα είναι περιωρισμένα». Δέν έχει δίκηο ό κ. Υπουργός. Ίδου τὰ στοιχεία, που δίνει ή Έπιτροπή Ειδικών στη δημοσιότητα με έντολή του Ευρωπαϊκού Όργανισμού Άναπτύξεως, όπου δείχνεται, ότι έμείς διαθέτουμε τò μικρότερο ποσοστό από τò άκαθάριστο έθνικό εισόδημα για την Παιδεία. Οί αριθμοί είναι για τò 1961. Η Όλλανδία ξοδεύει τò 4,2%, ή Γαλλία τò 3,1%, ή Ίταλία τò 3,2%, ή Δυτική Γερμανία 2,8%, ένω έμείς ξοδεύουμε τò 1,4%. Οί συγκρίσεις μάλιστα με τούς βόρειους γείτονές μας είναι συντριπτικές. Τò «Τουέντηθ Σέντσουρ

Φάντ» γράφει, ότι αυτοί άρχισαν να ξοδεύουν πλέον από τὰ 5% του έθνικού εισοδήματός τους για την Παιδεία. Έμείς όχι μόνο 1,4% ξοδεύουμε σήμερα, αλλά προβλέπεται ότι θα μείνει στάσιμο τò ποσοστό αυτό καθ' όλη τή δεκαετία. Έννοείται πως αυτές οί συγκρίσεις δέ δίνουν καν την πραγματική εικόνα, για τούς ακόλουθους δυò λόγους: Πρώτα ή Παιδεία στις άλλες χώρες βρίσκεται ήδη σε πολύ ψηλή στάθμη, είναι έκσυγχρονισμένη, και δεύτερο οί δαπάνες είναι πολύ μεγαλύτερες, γιατί τò έθνικό τους εισόδημα είναι υπερτριπλάσιο. Κι όμως σ' αυτές τις χώρες γίνεται άγώνας δρόμου για να βελτιώσουν την εκπαίδευσή τους. Στη Σουηδία λ.χ., που βρίσκεται σε ύψηλότατο επίπεδο ή εκπαίδευση, ξοδεύονται 41 δολάρια κατ' άτομο από τò έθνικό εισόδημα για την παιδεία, ένω στην Ελλάδα, που βρίσκεται ή παιδεία σε τέλεια έξαθλίωση, ξοδεύονται μόλις 3 δολ. και 60 σέντς. Η Δανία σήμερα εκτελεί νέο πρόγραμμα για να βελτιώσει τò Σχολείο σε όλους τούς βαθμούς, μολονότι θεωρείται μιὰ από τις δέκα πρώτες χώρες που έχουν άριστη εκπαίδευση. Η Δανία, λοιπόν, που έχει τò μισò πληθυσμό από μὰς, έδωκε τò 1960 έκτακτο κοντύλι είκοσι έκατομμύρια δολάρια για να ιδρυθούν νέα σχολεία και να εκσυγχρονιστούν τὰ παλαιά. Έμείς έχουμε καρφωθεί σε ένα μικρό ποσοστό. Νά οί αριθμοί:

Ό Ν. Κιτσίκης είπε στο λόγο του καλύτερα ως δούμε και τὰ ποσοστά επί του συνολικού προϋπολογισμού (δίνουμε τὰ ποσοστά επί τών καταναλωτικών αγαθών του κρατικού προϋπολογισμού). Τò 1955 επί συνολικού προϋπολογισμού 13 δις 090 εκατ. δρχ. διατέθηκε για τò Ύπ. Παιδείας (και όχι για την Παιδεία, είναι μέσα και δαπάνες που δέν προορίζονται για άυστηρά εκπαιδευτικούς σκοπούς) 1 δις 041 εκατ. δρχ., δηλ. τò 7,9%. Τò 1957 επί προϋπολογισμού 15 δις 445 εκατ. δρχ. διατέθηκε 1 δις 090 εκατ., δηλ. τò 7%. Τò 1958 επί 15 δις 835 εκατ. δρχ. διατέθηκε 1 δις 226 εκατ. δρχ., δηλαδή τò 7,7%. Τò 1959 επί 17 δις 514 εκατ. δρχ. διατέθηκε 1 δις 324 εκατ. δρχ., δηλ. τò 7,5%. Τò 1960 επί 19 δις 038 εκατ. δρχ. διατέθηκε 1 δις 482 εκατ. δρχ., δηλ. 7,7%. Τò 1961 επί 21 δις 146 εκατ. δρχ. διατέθηκε 1 δις 599 εκατ. δρχ., δηλ. τò 7,5%. Τò 1962 επί προϋπολογισμού 24 δις 065 εκατ. δρχ. διατέθηκαν δαπάνες για τò Ύπ. Παιδείας 1 δις 737 εκατ. δρχ., δηλ. 7,2%. Αυτή είναι ή θλιβερή αλήθεια. Η άπόσταση και σε ποσότητα, αλλά όπως θα δούμε και σε ποιότητα, με τις χώρες και του Δυτικού και του Άνατολικού κόσμου από άποψη εκπαιδευτική είναι κυριολεκτικά συντριπτική.

Φέρνουν δικαιολογία, ότι δέ γίνηκε ό,τι έπρεπε, γιατί είμαστε φτωχοί. Ίδου τί λέει στην ειδική έκθεση που υπέβαλε στον ΟΟΣΑ ό Βρετανός καθηγητής Έλβιν σχετικά με την Έλληνική Έκπαίδευση: «έκείνο που πάνω απ' όλα χρειάζεται ή Έλληνική Έκπαί-

δευση (για να δώσει στη χώρα στελέχη που της λείπουν και της είναι απαραίτητα για την εφαρμογή μιάς πολιτικής ανάπτυξης) είναι απλούστατα, τα οικονομικά μέσα, το χρήμα...», και καταλήγει στη βεβαίωση: «Ποιάς τάξεως θα πρέπει λοιπόν να είναι ή λογική οικονομική προσπάθεια που θα κληθῆ να καταβάλει ή Ελλάδα κατά τα προσεχή δέκα χρόνια για την Παιδεία της; Μιά αύξηση τῶν σχετικῶν δημοσίων δαπανῶν κατά 75% ἢ ἴσως, μιά αύξηση 100%; Τῆ λύση στο πρόβλημα αὐτό καλεῖται να δώσει ἡ χώρα μόνη της. Ἄν τὸ σημειώνουμε στην ἔκθεσή μας, εἶναι μόνο για να δείξουμε ὅτι ἡ ἔκταση τῆς ἀναγκαίας ἀνάπτυξης κατὰ κανένα τρόπο δὲν πρέπει να θεωρηθῆ ὅτι ξεπερνᾷ τὶς δυνατότητες τῆς Ἑλληνικῆς οικονομίας».

Νέα ἐποχή, νέο σχολεῖο.

Η σημερινή Ελλάδα, εἶναι ἀναγκαῖο, εἴτε τὸ θέλουμε εἴτε δὲν τὸ θέλουμε, πρέπει να συμβαδίσει με τὴν ἐποχὴ της, να ζήσει στὴν πραγματικότητα τοῦ ἀτομικοῦ αἰῶνα. Σήμερα μάλιστα πού περνάει μιά σκληρὴ περιπέτεια με τὴν εἰσοδὸ μας στὴν Εὐρ. Κοινὴ Ἀγορά, τὸ βασικὸ πρόβλημα εἶναι ἡ Ἐκπαίδευση. Οἱ συνεταῖροι μας καὶ ἀνταγωνιστὲς βρίσκονται σὲ ὑψηλὴ στάθμη ἐπιστημονικὴ καὶ τεχνικὴ, ἐνῶ ἐμεῖς προσερχόμεστε ἀγράμματοι καὶ τεχνικὰ ἀκατάρτιστοι. Παντοῦ καταρτίζονται νέα προγράμματα, βελτιώνονται μέθοδοι, τύποι σχολείων, βιβλία, διδαχτικὸ προσωπικὸ με ρυθμὸ ἀλματικό, για να εἶναι ἔτοιμοι καὶ να μπόρουν να διαμορφώσουν τὸν ἄνθρωπο τοῦ ἀτομικοῦ αἰῶνα. Ἐμεῖς συζητοῦμε μακάρια για προσθαφαίρεσεις μερικῶν ὥρῶν ἢ για μετάθεση ἐνὸς μαθήματος ἀπὸ μιά τάξη στὴν ἄλλη. Μόνο τύφλωση μπορεῖ να χαρακτηριστεῖ ἡ νοοτροπία τούτη.

Ἡ Παιδεία πρέπει να θεωρηθεῖ ἡ ὑποδομὴ, ἡ βάση για δλόκληρη τὴν ἐθνικὴ μας προκοπή, εἶναι ἀνάγκη να ἀποφασίσουμε να δαπανήσουμε ἐφάπαξ πολλὰ ποσὰ για τὸν ἐκσυγχρονισμό της καὶ μαζί να διπλασιάσουμε τὸ ἐτήσιο ποσοστὸ. Αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτο βασικὸ αἴτημα, χωρὶς αὐτὸ ὅλα τὰ ἄλλα εἶναι ἀπραγματοποίητα.

Ἔχουμε «παρωχημένο» ἐκπαιδευτικὸ σύστημα, λέει ὁ κ. Ὑπουργός. Ἐμεῖς θα λέγαμε καθαρὰ «ἀριστοκρατικό». Δίνει τὴν προτεραιότητα στὴ μόρφωση τῶν λίγων, τῶν «ἐκλεκτῶν». Οὔτε καν ἀντικρῦζει τὴν ἀνάγκη να μορφωθοῦν «ὄλοι», ὅσο γίνεται πιὸ γρήγορα, για να μπόρουν να βοηθήσουν στὴν ἐθνικὴ ἀνασυγκρότηση. Τὸ πνεῦμα τοῦ Σχολείου μας, ὁ προσανατολισμός του, τὸ περιεχόμενό του ἔχουν γυρισμένα τὰ μάτια στο παρελθόν. Οὔτε σκέψη να μεταδώσει σὲ ὅλους τὴ σύγχρονη ἐπιστημονικὴ γνώση καὶ να γνωρίσει σὲ ὅλους τὶς πρακτικὲς ἐφαρ-

μογές τῆς ἐπιστήμης σ' ὅλα τὰ πεδία τῆς παραγωγῆς. Οὔτε φροντίζει να καταρτίσει, ὅπως γίνεται παντοῦ, ὄχι μόνο στὶς ἀναπτυγμένες χώρες, ἀλλὰ καὶ στὶς ὑποανάπτυχτες καὶ κυρίως σ' αὐτές, κατὰ χιλιάδες στελέχη καὶ να σχηματίσει τὸ ἀπαραίτητο κατώτερο, μέσο καὶ ἀνώτερο ἀνθρώπινο δυναμικό. Φαίνεται σὰν να μὴν ὑποψιάζεται καν τὸ πρωταρχικό: τὴν ἔλλειψη τοῦ κατάλληλου ἐπιστημονικὰ καὶ τεχνικὰ ἀνώτερου προσωπικοῦ.

Ὁ ΟΗΕ δίνει τοὺς ἀκόλουθους ἀριθμοὺς για τοὺς Σπουδαστὲς τῆς Ἀνώτατης Παιδείας στὶς διάφορες χώρες κατὰ τὸ 1958:

Κράτος	Σπουδαστὲς	Ἀναλογία ἐπὶ πληθυσμοῦ
Ἑλλάς	20.948	0,0025
Γιουγκοσλαβία	88.317	0,0043
Βουλγαρία	33.205	0,0044
Ρουμανία	65.358	0,0035
Σουηδία	29.471	0,0041
Τουρκία	26.881	0,0018

Ἡ Παιδεία μας πρέπει να διαμορφώσει ὅλα τὰ παιδιά, ἔτσι ὥστε να γίνουν ἱκανὰ να νιώσουν τὸν καιρὸ τους καὶ να τὸν κρίνουν κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τῶν περασμένων, ὅπως καὶ κάτω ἀπὸ τὶς ἀπαιτήσεις πού βάζει ἡ ἄμεση σημερινὴ πραγματικότητα καὶ τὸ ἄμεσο μέλλον. Καὶ ἐπειδὴ τὰ Ἑλληνόπουλα δὲν εἶναι ἀργόσχολοι δοῦκες ἢ πρίγκιπες, θα πρέπει να ἐργαστοῦν καὶ να ἐργαστοῦν σκληρὰ για να κερδίσουν τὴν καθημερινὴ ζωὴ τους καὶ τὸ κυριώτερο, πρέπει να μοχθήσουν ἐδῶ, σὲ τούτο τὸ ἀγαπημένο χῶμα τῆς πατρίδας, για να στελεχώσουν ὄλους τοὺς κλάδους τῆς Ἐθνικῆς μας Οἰκονομίας.

Δίνει τὸ σημερινὸ μας Σχολεῖο αὐτὲς τὶς προϋποθέσεις στον κάθε πολίτη, δηλ. ἀπονέμει σ' ὄλους τοὺς πολίτες δικαιοσύνη, εἶναι Ἐθνικὴ καὶ Δημοκρατικὴ; Καλὰ εἶναι να δοῦμε τὴ σύνθεση τοῦ πληθυσμοῦ μας πρῶτα. Ἡ ἀριθμητικὴ διάρθρωση τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ ἦταν τὸ 1961 σύμφωνα με τὴν Ἐθνικὴ Στατιστικὴ Ὑπηρεσία:

Ἀστικὸς πληθυσμὸς	43,2%
Ἡμιαστικὸς »	13,0%
καὶ Ἀγροτικὸς »	43,8%

Ὅπως θα δοῦμε, τὸ σημερινὸ σύστημά μας, δὲν προσφέρει τίποτα στο λαό, οὔτε φώτιση, οὔτε ἐπαγγελματικὴ κατάρτιση.

α) Προσχολικὴ ἡλικία : Οἱ ἀριθμοὶ δείχνουν ὅτι τὰ νήπια μένουν στοὺς πέντε δρόμους. Μᾶς χρειάζεται πυκνότερο δίκτυο ἱδρυμάτων προσχολικῶν για να βρίσκει βοήθεια καὶ ἡ ἐργαζόμενη μητέρα καὶ τὸ παιδὶ σωματικὴ καὶ ψυχικὴ παρακολούθηση, για να πάρει σωστὲς τὶς πρῶτες καταβολές. Χρειάζονται δηλ. 8.500 νηπιαγωγεῖα για κάπου 340 χιλιάδες νήπια, καὶ ὁμως ἔχουμε μόλις 993 νηπιαγωγεῖα με 1.112 νηπιαγω-

γούς και με 35.000. νήπια. Μένουν δηλ. τὰ μικρά ἀπροστάτευτα και εἴτε καίγονται μέσα στις καλύδες ἢ τους τρώει τὸ γουροῦνι τὸ αὐτὶ ἢ τὸ χέρι, ὅπως συχνὰ διαβάζουμε στις ἐφημερίδες. Πρέπει νὰ ἀναδιοργανωθεῖ και νὰ γίνεῖ εὐρύτερο δίκτυ προσχολικῆς ἐκπαίδευσης, σύμφωνα με τὶς νέες συνθήκες. Νὰ συμπαραστέκεται μορφωτικὰ τὸ Κράτος στὸ παιδί ὡς τὴν ὥρα πού θὰ μπεῖ στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο.

β) Τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο: *Τὸ σημερινὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο δὲν ἐκπληρώνει τοὺς σκοποὺς του. Ζητοῦμε παράταση τῆς φοίτησης ὡς τὰ δεκαπέντε χρόνια, δωρεὰν και ὑποχρεωτικῆ.*

Τὸ Σύνταγμα ὀρίζει τὴ Στοιχειώδη Ἐκπαίδευση ὑποχρεωτικῆ και δωρεὰν. Ὁ νόμος τὴν θέλει ἐξάχρονη. Μὰ οὔτε ὑποχρεωτικῆ, οὔτε ἐξάχρονη, οὔτε δωρεὰν γίνηκε ποτέ. Ἀντίθετα, τὸ 13,6% τῶν παιδιῶν πού μπαίνουν στὴ σχολικὴ ἡλικία δὲν ἐγγράφονται στὸ Σχολεῖο καθόλου. Ἀπ' αὐτὰ πάλι πού γράφονται ἀποχωρεῖ ἀπὸ ἀνέχεια τὸ 1/4 ἀπὸ τὴν Δ' τάξη. Ὁ λαὸς τῆς ὑπαίθρου ἀκόμα σιγὰ-σιγὰ χάνει τὴν ἐμπιστοσύνη στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο και ἀποσύρει τὸ παιδί του νωρίς, μόλις μάθει νὰ γράφει και νὰ διαβάζει. Τὴν ἀνυποληψία αὐτὴ τὴν δείχνει ἡ ἀπειλητικὴ ἐλάττωση τῶν μαθητῶν του, ἐνῶ ὁ πληθυσμὸς αὐξάνει. Τὸ 1955 φοιτοῦσαν 895 χιλιάδες στὸ δημόσιο δημοτικὸ, μὰ ἐξακολουθητικὰ ἄρχισαν νὰ ἐλαττώνονται, ὥσπου τὸ 1959 φοιτοῦσαν 839 χιλιάδες. Κανονικὰ, θὰ ἔπρεπε νὰ φοιτοῦν κάπου 1 ἑκατ. 100 χιλ. παιδιά. Τί γίνονται ὀλα αὐτὰ τὰ μικρά; Γίνονται γιδάρηδες και νοικοκυροῦλες ἢ ὑπηρετιοῦλες εἴτε γυρίζουν στὸ δρόμο ὡς τὰ 14 χρόνια τους πού μπαίνουν στὴ δουλειά. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ πραγματικότητα κάνει ἀδύνατο τὸ συγχρονισμό τοῦ ἀνθρώπινου δυναμικοῦ. Τί πρέπει νὰ γίνεῖ;

Γιὰ νὰ ἀντικρύσουμε τὶς ἀνάγκες πού παρουσιάζονται, εἶναι ἀπόλυτη ἀνάγκη νὰ κάνομε ὑποχρεωτικῆ και δωρεὰν τὴ φοίτηση ὡς τὰ 15 χρόνια συμπληρωμένα. Εἶναι τὸ δεύτερο βασικὸ αἴτημα πού πρέπει νὰ πάρει τὸ προβάδισμα ἐπίσης. Νὰ καθιερώσουμε χωρὶς καμμιά ἀναβολή, στὴν ἀρχὴ τὸ «ὀκτάχρονο και σὲ συνέχεια τὸ ἐνεάχρονο βασικὸ σχολεῖο». Αὐτὸ θὰ γίνεῖ ἡ βάση γιὰ νὰ ἐτοιμάσουμε τὰ κατώτερα και μέσα στελέχη πού χρειαζόμαστε. Τὸ βασικὸ γενικὸ σχολεῖο θὰ πρέπει νὰ περιλαβαίνει τὸ ἐξάχρονο ὡς τώρα δημοτικὸ σχολεῖο και στὴν ἀρχὴ τὶς δύο τάξεις τῆς πρώτης βαθμίδας τοῦ σημερινοῦ Γυμνασίου, κι ὕστερα τὶς τρεῖς τάξεις τῆς. Τὴν παράταση αὐτὴ τῆς φοίτησης τὴν ἔχει ζητήσει και ἡ Διδασκαλικὴ Ὀμοσπονδία. Αὐτὸ τὸ βασικὸ σχολεῖο θὰ εἶναι ὑποχρεωτικὸ, δωρεὰν, ἀλλὰ τὸ μοναδικὸ γιὰ ὀλα τὰ παιδιά τοῦ λαοῦ, χωρὶς παράλληλες τάξεις. Αὐτὴ εἶναι ἡ διαφορὰ μας με τὴ Διδασκαλικὴ Ὀμοσπονδία, γιὰτὶ παραδέχεται παράλληλες

τάξεις τοῦ Γυμνασίου. Ἀλλὰ παράλληλες τάξεις γυμνασιακῆς ἦταν ἀνέκαθεν ἡ παραπλήρωση τοῦ λαοῦ μας και ἡ πληγὴ τῆς θετικῆς μόρφωσῆς του.

Σκοπὸς τοῦ «γενικοῦ βασικοῦ σχολεῖου» θὰ εἶναι ν' ἀντικρύσει ταυτόχρονα και τὶς ἀνάγκες πού δημιουργήθηκαν στοὺς διάφορους τομεῖς τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος τῆς χώρας, μὰ και ν' ἀνταποκριθεῖ στις ἀνώτερες πνευματικῆς και ἠθικῆς ἀνάγκες πού θὰ δημιουργηθοῦν στὸν σημερινὸ ἄνθρωπο. Μήκυνση λοιπὸν τῆς φοίτησης δωρεὰν και ὑποχρεωτικὰ ἐπὶ δύο και κατόπιν τρία χρόνια, θὰ γίνεῖ ὁ θεμέλιος λίθος γιὰ τὸ νέο οἰκοδόμημα τῆς παιδείας. Θὰ εἶναι αὐτὸ τὸ κατεξοχὴν δημοκρατικὸ σχολεῖο και γιὰτὸ τὸ κατεξοχὴν ἐθνικὸ, ἀφοῦ θὰ ὑπηρετεῖ ὀλο τὸ λαό. Θὰ εἶναι δημοκρατικὸ και πραγματικὰ ἐθνικὸ με τούτο τὸ νόημα, ὅτι θὰ μπορέσει νὰ διαποτίσει προοδευτικὰ ὀλόκληρο τὸ λαὸ κι ὀχι μόνο τοὺς λίγους με τὴν ἐθνικὴ μας κουλτούρα, τὴν πνευματικὴ και τεχνικὴ, τὴ διαθέσιμη και τὴ σχηματιζόμενη, θὰ τοῦ διδάξει τὴ γλῶσσα του τὴ μητρικὴ, τὴ ΔΗΜΟΤΙΚΗ, ὡστε νὰ τοῦ γίνεῖ βαθὺ βίωμα και ἐπιστημονικὴ γνώση, ἔτσι πού νὰ τὴν ἀγαπήσει και νὰ μπορέσει νὰ προωθήσει με τὴ σειρά του τὸν ἐθνικὸ μας πολιτισμὸ και τὸν πνευματικὸ και τὸν τεχνικό. Ἡ ἡλικία πιά θὰ ἐπιτρέπει με τὴν παράταση τῆς φοίτησης νὰ ἀρχίσουμε στὰ παιδιά τὴν πολυτεχνικὴ μόρφωση, ὅπως ἐφαρμόζεται στις περισσότερες πιά χώρες.

Τὸ πρόγραμμα και ἡ διδακτέα ὕλη θὰ εἶναι ἡ ἀκόλουθη σὲ γενικῆς γραμμῆς στὸ «βασικὸ γενικὸ σχολεῖο».

Ἀπὸ 6-12 χρόνων τὰ παιδιά παρουσιάζουν ὀμοιομορφία πνευματικῆ. Θὰ πάρουν λοιπὸν αὐτὰ τὰ χρόνια τους πρώτους μηχανισμούς, τὶς πρώτες στοιχειακῆς βάσεις πού εἶναι ἡ προϋπόθεση γιὰ κάθε παρακάτω μόρφωση. Ὅλα τὰ παιδιά αὐτῆς τῆς ἡλικίας θὰ παίρνουν τὰ ἴδια μαθήματα και θὰ γίνονται κάτοχοι τῆς μητρικῆς γλῶσσας, ὡστε ἐλεύθερα νὰ σκέπτονται και ἀπρόσκοπτα νὰ ἐκφράζονται, προϋπόθεση γιὰ κάθε ἄλλη ἐργασία μορφωτικῆ. Κατόπιν στὴν ἀρχὴ, στις δύο και κατόπιν τὶς τρεῖς τελευταῖες τάξεις, ὅπου τὰ παιδιά θὰ ἔχουν ἡλικία 12-15 χρόνων, θὰ πρέπει νὰ διδάσκονται μαθήματα και γενικῆς μόρφωσης και νὰ δημιουργοῦνται εὐκαιρίες γιὰ νὰ ἐκδηλώνονται ἱκανότητες και κλίσεις, νὰ γίνεῖται δηλαδὴ ὁ ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμὸς. Σὲ τούτα θὰ συντελέσει ἡ πολυτεχνικὴ μόρφωση. Δηλαδὴ θὰ συντελεῖται ὀλοένα ἡ διεύρυνση τῆς διδασκαλίας με πολυτεχνικὴ κατάρτιση, ὡστε ὁ μαθητὴς νὰ ἐφοδιάζεται με τὶς θεμελιακῆς γνώσεις τὶς βασικῆς τῆς ἐπιστῆμης κι ἀκόμα με μιὰ πολυτεχνικὴ κατάρτιση πού εἶναι ἡ μοναδικὴ βάση γιὰ νὰ πετύχομε κατόπιν τὴν ἐπαγγελματικὴ μόρφωση και ἐξοικείωση τῶν παιδιῶν με τὴν παραγωγικὴ δου-

λειά στους τόπους τής εργασίας. Μὲ τὴν πολυτεχνικὴ αὐτὴ μόρφωση θὰ δώσουμε τὴ δυνατότητα νὰ διαλέξουν οἱ νέοι ἐλεύθερα τὸ ἐπάγγελμά τους μὲ πλήρη ἐπίγνωση τοῦ τί ἀποφασίζουν, κι ἀκόμα τὴ δυνατότητα προσαρμογῆς στὶς ὀλοένα ἐναλλασσόμενες ἀνάγκες τῆς παραγωγῆς. Θὰ ἐνωθεῖ δηλ. ἀπόλυτα ἡ ἐργασία τοῦ μυαλοῦ μὲ τὴν ἐργασία τοῦ χεριοῦ. Θὰ προσπαθοῦμε ἀρχίζοντας ἀπ' αὐτὲς τὶς τελευταῖες τάξεις τοῦ γενικοῦ βασικοῦ σχολείου νὰ δώσουμε τ' ἀκόλουθα ποῦ θὰ συμπληρώνονται στὶς τάξεις μέσης παιδείας μὲ βαθύτερη καὶ πλατύτερη ἐπιστημονικὴ ἐπεξεργασία:

1ο. Νὰ γνωρίσουν ὅλα τὰ παιδιά τὶς θεωρητικὲς καὶ πρακτικὲς γνώσεις γιὰ τὶς κοινὲς ἐπιστημονικὲς ἀρχὲς στὴ μηχανοποιημένη παραγωγή.

2ο. Νὰ γνωρίσουν τὴν ἐφαρμογὴ αὐτῶν τῶν ἀρχῶν στοὺς βασικοὺς κλάδους τῆς παραγωγῆς (Γεωργία, Βιομηχανία κλπ.).

3ο. Νὰ πάρουν τὶς πρακτικὲς συνήθειες γιὰ νὰ χειρίζονται τὰ πιὸ ἀπλὰ ἐργαλεῖα. Νὰ δημιουργηθεῖ δηλαδή ἡ «ποιότητα» στὴν ἐργασία.

Αὐτὰ βέβαια ἀπαιτοῦν δαπάνες σὲ σχολικὸ ὑλικὸ καὶ ἐγκαταστάσεις ἐργαστηρίων καὶ σὲ πειραματικὲς ἐργασίες, ἀπαιτοῦν νέα βιβλία, νέες μεθόδους καὶ τὸ σπουδαιότερο νέους Δασκάλους.

Σ' ὁλόκληρο τὸ βασικὸ σχολεῖο, τὰ Μαθηματικὰ καὶ οἱ Φυσικὲς Ἐπιστῆμες, χωρὶς νὰ χάσουν τὸ μορφωτικὸ τους ρόλο ἢ τὸ χαρακτηριστὴρ τὸ συστηματικὸ τῆς μεθόδου τῆς ἐκθεσης ποῦ ἐπιβάλλει ἡ ἐσωτερικὴ λογικὴ τοῦ μαθήματος, θὰ δώσουν στοὺς μαθητὲς τὰ ἀκόλουθα στοιχεῖα ἀπαραίτητα γιὰ τὸ σημερινὸ ἄνθρωπο.

α) Θὰ τοῦ γνωρίσουν τὴν κατανομὴ τοῦ φυσικοῦ πλοῦτου μέσα στὴ χώρα μας, ὅπως καὶ στὶς διάφορες περιοχὲς τῆς Γῆς (Οἰκονομικὴ Γεωγραφία).

β) Θὰ τοῦ γνωρίσουν τὶς γνώσεις ποῦ συνδέονται μὲ τὴν ἐξαγωγή καὶ τὴν παραγωγή τῶν πιὸ σημαντικῶν ὑλῶν γιὰ τὴν κατανάλωση στὴ βιομηχανία: κάρβουνο, μέταλλα, δάση, ἔρια κλπ.

γ) Θὰ τοῦ μάθουν τὸ μηχανικὸ χειρισμὸ τῶν βασικῶν ὑλῶν (ξύλο, μέταλλο), καὶ τὶς ἀρχὲς τῆς χημικῆς βιομηχανίας τῶν πιὸ σημαντικῶν προϊόντων (λιπάσματα, φορβή, καύσιμος ὕλη, μέταλλα).

δ) Θὰ τοῦ μάθουν τὶς βασικὲς ἀρχὲς τῆς ἐγκατάστασης καὶ τῆς λειτουργίας τῶν ἐνεργειακῶν πηγῶν: ὑδραυλικοὶ μοτέρ, θερμικοὶ καὶ ἠλεκτρικοὶ κλπ.

ε) Θὰ τοῦ γνωρίσουν τὶς τεχνικὲς ἀρχὲς τοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς χώρας.

στ) Θὰ τοῦ γνωρίσουν τὶς τεχνικὲς βάσεις τῆς διαδικασίας γιὰ τὴν ταχτοποίηση τῆς παραγωγῆς: ἀρχὲς τῆς αὐτοματικῆς καὶ τῆς ραδιοεπικοινωνίας.

ζ) Θὰ τοῦ γνωρίσουν τὶς τεχνικὲς βάσεις μεταφορᾶς τῶν προϊόντων, τῶν ἐμπορευμάτων, τὶς ἀρχὲς ἀτμομηχανῶν, ἠλεκτρομηχα-

νῶν, αὐτοκινήτων, ἀεροπλάνων, σιδηροδρόμων κλπ. Τὸ πρόγραμμα τῆς Φυσικῆς καὶ Μαθηματικῶν θὰ περιλαμβάνει τὶς ἐπιστημονικὲς βάσεις, πάνω στὶς ὁποῖες στηρίζεται ἡ κατασκευὴ καὶ λειτουργία αὐτῶν τῶν μηχανῶν.

η) Στὴν Ἱστορίαν καὶ τὴν Οἰκονομικὴν Γεωγραφίαν θὰ διδάχτουν τὶς ἀρχὲς, τὴ διαδικασία καὶ τὸ σχέδιο τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας καὶ πολιτικῆς. Ἔτσι θὰ ἐτοιμάσουμε τὰ παιδιά, ὥστε νὰ εἶναι ἱκανὰ νὰ προσανατολιστοῦν στὴ σημερινὴ παραγωγή. Ἡ πολυτεχνικὴ αὐτὴ διαπαιδαγώγηση μέσα στὰ σχολεῖα γενικῆς μόρφωσης θὰ ἐτοιμάσει τὸ σύγχρονο πολίτη, πνευματικὸ καὶ μαζὶ παραγωγικὸ ἄνθρωπο.

Τὸ ὠριαῖο πρόγραμμα, σύμφωνα μὲ ὅσα εἶπαμε, θὰ συνταχτεῖ ἔτσι περίπου:

1ο. Ὁ ἀνθρωπιστικὸς κύκλος θὰ παίρνει τὰ 39,5%. (Τὸ γλωσσικὸ μάθημα τὰ 25%).

2ο. Ὁ κύκλος Φυσικῆς καὶ Μαθηματικῶν τὰ 32,5%, (γιὰ τὰ Μαθηματικὰ τὰ 25%).

3ο. Τὸ Σχέδιο καὶ ἡ Μουσικὴ τὰ 6,2%.

4ο. Ἡ διδασκαλία συνδεδεμένη μὲ τὴν ἐργασία (πολυτεχνικὴ καὶ ἐργασία κοινωνικὰ ὠφέλιμη) θὰ παίρνει τὰ 15,3%.

Γεννιέται τὸ πρόβλημα: Εἶναι δυνατόν νὰ κρατήσουμε τὰ παιδιά τόσα χρόνια; Εἶναι ζήτημα, λένε, οἰκονομικὸ καὶ γιὰ τὸ Κράτος καὶ γιὰ τοὺς Γονεῖς. Καὶ ὅμως, ξοδεύουμε γιὰ τοὺς ἐξοπλισμοὺς μόνο (χωρὶς τὰ ἐξοδα Σωμάτων Ἀσφαλείας καὶ ΚΥΠ κλπ.) τὸ 6,1% τοῦ ἐθνικοῦ μας εἰσοδήματος, δηλ. τετραπλάσια ἀπὸ ὅσα γιὰ τὴν Παιδείαν. Ξοδεύουμε δηλ. περισσότερα ἀπὸ ὅλες τὶς Χῶρες τὶς μὴ ἀτομικὲς. Ὑπάρχουν οἱ διάφοροι πόροι, ἄλλωστε, ὅπως τῆς Βασ. Προνοίας, ποῦ δαπανοῦνται βέβαια γιὰ παραπλήσιους σκοπούς, ὅμως ἀπρογραμμάτιστα. Ὑπάρχουν τεράστιες περιουσίες ποῦ θὰ μπορούσαν νὰ φορολογηθοῦν εὐκολά. Ὁ λαὸς πάλι ἀποτραβάει τὸ παδί του ἀπὸ τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο μόλις μάθει νὰ διαβάζει καὶ νὰ γράφει ἀπὸ φτώχεια, ὅμως καὶ γιατί βλέπει ὅτι μένοντας πολλὰ χρόνια δὲν ἀποχτάει καμμιά σιγουριά, κανένα προσὸν γιὰ ὁποιαδήποτε ἐργασία, ἀφοῦ τὸ ἀπολυτήριον τοῦ Δημοτικοῦ δὲν ἰσχύει πουθενά καὶ τὸ χειρότερον δὲ δίνει οὔτε τεχνικὲς γνώσεις γιὰ τὴν ἄσκηση κάποιου ἐπαγγέλματος. Ὅμως ὁ ἴδιος ὁ λαός, ἓνα σχολεῖο ποῦ θὰ δίνει πολὺπλευρὴ τεχνικὴ προπαρασκευὴ καὶ τὰ σπουδαιότερα στοιχεῖα τοῦ πολιτισμοῦ, ποῦ στὸ σχολεῖο θὰ ἐξασφάλιζε μιὰ θέσιν στὴν παραγωγή ἢ στὴ διοίκηση γιὰ τὸ παιδί του, θὰ τὸ ἐχτιμήσει καὶ θὰ τὸ ὑποστηρίξει ὀλοψυχα. Βέβαια τὸ Κράτος πρέπει νὰ δαπανῆσει καὶ νὰ δαπανήσει πάρα πολλά, ἀφοῦ ἀρχίζουμε ἀπὸ τὸ μηδέν, ὅμως θὰ εἶναι τοῦτο ἡ καλύτερη καὶ πλέον προσδοκώμενη ἐπένδυση γιὰ τὴν προκοπὴ τῆς πατρίδας. Εἶπε ὁ κ. Ὑπ. τοῦ Συντονισμοῦ ὅτι χρειάζεται τεράστια προσπάθεια. «Τὸ πρόβλημα τῶν ἐπομένων ἐτῶν συνίσταται εἰς τὴν θέσιν ἐν κινήσει μιᾶς αὐτοδυνάμου ἀναπτύ-

ξεως». 'Αλλά πώς θα γίνει αυτόδύναμος ή ανάπτυξης, όταν έχουμε αναλφαβητισμό στον αγροτικό πληθυσμό 33%; Πώς θα γίνει η 'Ελληνική παραγωγή ανταγωνιστική με το εργατικό δυναμικό μας αναλφάβητο, ανειδίκευτο, άνικανο να κατανοήσει τους νέους τρόπους παραγωγής; 'Ωστε η παράταση της φοίτησης ως τὰ 15 χρόνια πρέπει να γίνει χωρίς αναβολή, από σήμερα κιόλας. Αυτό είναι το δεύτερο αίτημα που πρέπει να γίνει άμέσως δεχτό.

Μέση Παιδεία γενική και τεχνική. 'Η 'Αχιλλείος πτέρνα του σχολικού μας συστήματος, είναι η Μέση Παιδεία.- Είπαμε ότι η 'Εκπαίδευση είναι κυρίως θέμα ύποδομής. Παιδεία συγχρονισμένη δεν υπάρχει αυτή τη στιγμή. Λείπει πρώτα ο 'Εκπαιδευτικός 'Ελληνικός Χάρτης, γιατί δεν υπάρχει καν η προϋπόθεσή του, ή οικονομική μορφή που πρέπει να πάρει η χώρα μας. Παίρνει τα παιδιά το σημερινό Γυμνάσιο από 13 έως 18 χρόνων. Πρέπει να προμηθέψει τα μεσαία στελέχη σ' όλους τους κλάδους της 'Εθνικής παραγωγής, και δεύτερο να ετοιμάσει τα παιδιά για ανώτερες θεωρητικές και τεχνικές σπουδές. Γενική ομολογία είναι πως η Μέση Παιδεία μας μονόπλευρη, με κυρίαρχο τον κλασσικό τύπο, δεν ετοιμάζει το σημερινό ανθρώπινο δυναμικό που θα ύψώσει τη χώρα

μας στο πνευματικό και τεχνικό επίπεδο που βρίσκονται ήδη οι άλλοι λαοί και το κυριώτερο οι συνεταίροι και ανταγωνιστές μας. 'Ενώ χώρες με ύψηλο ποσοστό δαπάνης για την τέλεια ήδη συγχρονισμένη παιδεία τους αποφασίζουν χωριστά κοντύλια για τη μέση παιδεία, όπως λ.χ. η Δυτ. Γερμανία αυξάνει κατά 78% τις δαπάνες της για αυτήν, κι η 'Αγγλία ψηφίζει χωριστά έκτακτα κοντύλια για τις μέσες τεχνικές της σχολές, εμείς δεν έχουμε ούτε σχολικά κτίρια, ούτε όργανα έποπτικά, ούτε καθηγητές, ούτε βιβλία. 'Η 'Επιτροπή Παιδείας από τον 'Ιούνιο του 1957 ύπογραμμίζει την ανάγκη να δημιουργηθεί και μέση τεχνική παιδεία με ποικιλία τύπων ανάλογα με τις τεχνικές ανάγκες της χώρας και άκόμα με τις σύγχρονες διεθνείς τάσεις. Πέρασαν από τότε η έξήμιση χρόνια και παρά τον νόμον 3971)59 η μέση παιδεία μένει ανάπηρη και μονόπλευρη. 'Εχουμε άνύπαρχτη τεχνική έκπαίδευση κι αυτό το δείχνει το πενιχρό ποσοστό του δαπανιέται για αυτή. 'Ενώ για την κλασσική παιδεία δίνεται ποσοστό 20%, στην τεχνική δίνεται μονάχα 4,5%. Το δείχνει άκόμα η άραιοή φοίτηση μαθητών στην τεχνική μέση παιδεία. Προσέξτε στις χώρες της Εύρ. Κοινής 'Αγοράς τον άριθμό των μαθητών που φοιτούν στις μέσες τεχνικές σχολές και τον άριθμό των μαθητών που φοιτούν στα αντίστοιχα σχολεία μέσης γενικής έκπαίδευσης.

Μέση Γενική 'Εκπαίδευση:

Δυτ. Γερμανία	1.900.000	μαθητές
Βέλγιο	140.000	
'Ιταλία	579.000	
'Ελλάδα	273.000	μαθητές.

'Επαγγελματική Μέση 'Εκπαίδευση:

Δυτ. Γερμανία	2.217.000	
Βέλγιο	176.000	
'Ιταλία	575.000	
'Ελλάδα	35.000	μαθητές.

'Ομως θα δούμε ότι όχι μόνο ποσοτικά είναι η κατάσταση χαμηλή, αλλά και ποιοτικά. Κι η αίτία είναι και κοινωνική και ψυχολογική. 'Υπάρχει μια παρανόηση, άδιάφορα ήθελήμενη ή άθελα, μα που κοστίζει πανάκριβα στην πατρίδα μας. Κάθε φορά που γίνεται προσπάθεια για έκπαιδευτική μεταρρύθμιση στη Μέση Παιδεία, η αντίδραση όρθώνεται άπειλητική: «Εισάγουν τον βαρβαρισμόν εις την παιδείαν, διασπούν την ένότητα της μορφώσεως και εις την θέσιν της θέτουν περιωρισμένας τεχνικάς γνώσεις, εργάζονται άντεθνικώς». Το ίδιο βιολιό όπως στα 'Ορεστικά και στα Μαρασλειακά. Το θλιβερό είναι, ότι και σήμερα επανέρχονται με τα ίδια έπιχειρήματα. 'Αλλά ύπάρχει τάχα αντίδικία μεταξύ άνθρωπιστικών σπουδών και τεχνικής μόρφωσης; Παραδεχόμαστε λοιπόν ότι σκοπός της μέσης παιδείας είναι να κάνει ικανό τον πολίτη να ζει μέσα στην κοινωνία του σαν δημιουργικό μέλος, να βλέπει κατάματα τα συγκαιρινά του προβλήματα και να κατορθώνει από μόνος του να δίνει λύσεις. Κι άκόμα παραδεχόμαστε, ότι πρέπει να διαμορφωθεί ο χαρακτήρας, να πετύ-

χουν την ένότητα της ήθικης προσωπικότητας δηλ. την έλευθερία σκέψης, βούλησης και πράξης. Να γίνει ικανό το άτομο να ξεχωρίζει το καλό από το κακό και να μπαίνει αυτόθελητα στην ύπηρεσία του άγαθού. Με δυο λόγια, να είναι το κάθε άτομο δεμένο με τη ζωή και να ύπηρετεί στην προαγωγή της. 'Ως έδω ή 'Αντίδραση συμφωνεί μαζί μας. Αυτό θα πεί γενική μόρφωση φυσικά κι αυτό κατεξοχήν θα δώσει η Μ. Παιδεία, δηλ. θα μάθει στον κάθε άνθρωπο το «έργο του ανθρώπου». 'Ομως έχει άποδειχτεί ότι αυτό το έργο δεν διδάσκεται παρά μαθαίνεται μέσα στη ζωή και με τη δημιουργική εργασία. 'Ας δούμε όμως, πως ζητεί να πετύχει η 'Αντίδραση και αυτούς τους σκοπούς. Θα δώσω τη γνώμη του κ. Γεωργούλη έπίλεκτου φιλόλογου: «Μεγαλυτέρα, λέει, είναι η σύγχυσις μεταξύ Μέσης και 'Επαγγελματικής μορφώσεως. 'Αγνοούν ότι η Μ. 'Εκπαίδευσις καλείται να έκπαιδεύση εν ποσοστόν 10 - 13% εκ των νέων και ότι οι τρόφιμοί της προορίζονται να άποτελέσουν το φυτώριον των έπιστημόνων και στελέχη κατανούντα από τας πρώτας πηγάς τον έθνι-

κόν μας πολιτισμόν. Ἐὰν παρεισάγωμεν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν αὐτὴν ἐπαγγελματικὰ στοιχεῖα θὰ γίνωμεν αἴτιοι νὰ μὴ δυνηθῇ ἡ χώρα νὰ ἀποκτήσῃ ἐπιστήμονας δυναμένους νὰ παρακολουθήσουν τὰς προόδους τῆς ἐπιστήμης. Ἐπίσης θὰ ἐλαττώσωμεν τὸν πυρῆνα ἐκείνων τῶν ἀτόμων, τὰ ὁποῖα εἶναι γνήσιοι φορεῖς τοῦ πνεύματος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνικῆς Κοινότητος. Πρέπει λοιπὸν νὰ παύσωμεν νὰ συγχέωμεν τοὺς δύο τούτους χωριστοὺς κλάδους μορφώσεως». Καταγγέλλουμε τοῦτο τὸ κυνικὰ ἀντιδραστικὸ πνεῦμα ποῦ μᾶς βασανίζει ἐνάμιση σχεδὸν αἰῶνα, μὰ ποῦ τώρα καὶ μιὰ δεκαετία ἀπειλεῖ τὴν χώρα μὲ ἀφανισμό. Αὐτὴ ἡ σκόπιμη διάκριση τοῦ 10% τῶν πολιτῶν ἀπὸ τὸ 90% τῶν ὑπολοίπων. Αὐτὰ τὰ 10% ποῦ θὰ πάρουν τὴν ἀνθρωπιστικὴ ἀγωγή, καθαρὴ, γαλαζοαίματη, ἀπόμακρα ἀπὸ κάθε βάρβαρη τεχνικὴ σπουδῆ. Ὡστε μόνο αὐτὰ τὰ 10% θὰ μάθουν τὸ «ἔργο τοῦ ἀνθρώπου»; Εἶναι φανερό, ὅτι ἡ Μ. Παιδεία περιορίζεται σὲ «παιδεῖα ἐκλεκτῶν» καὶ κύριο γνῶρισμά της εἶναι τὰ Ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ καὶ τὰ Λατινικὰ, ποῦ ἐτοιμάζουν γιὰ τὸ «ἔργο τοῦ ἀνθρώπου». Αὐτὴν θὰ πάρουν μόνο ἐκεῖνοι ποῦ μποροῦν νὰ πληρῶνουν καὶ κατὰ συνέπεια ἔχουν καὶ τὸ μυαλό. Αὐτοὶ οἱ λίγοι θὰ εἶναι οἱ φορεῖς τῆς ἐπιστήμης, τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ Ἐθνικοῦ. Αὐτοὶ θὰ ὀδηγοῦν τὴν ἐργασία τῶν ἄλλων, θὰ κανονίζουν τὶς κοινωνικὲς σχέσεις, αὐτοὶ θὰ ἐξηγοῦν, αὐτοὶ θὰ σύρουν τοὺς λοιπούς. Αὐτοὶ οἱ λίγοι θὰ γίνουν οἱ ὀδηγοί, ἐνῶ πίσω τὸ κοπάδι τῶν 90% ἐργάτες, ἀγρότες, ὁ ἐργαζόμενος γενικὰ λαὸς θὰ ἀκολουθοῦν τυφλά, ἀγράμματοι, ἄτεχνοι, ἔτοιμοι γιὰ κάθε ἐκμετάλλευση. Τὸ δυστύχημα εἶναι, ὅτι καὶ τὸ ἔργο τῆς Ἐπιτροπῆς Παιδείας λίγο-πολύ ἔμεινε στὴν ἴδια νοοτροπία, μὲ λίγες ἐξαιρέσεις. Καὶ κατόπιν στὸ Ν. 3971)59 ἐπανέρχεται δριμύτερη ἡ νοοτροπία ἢ ἴδια καὶ γράφονται στὴν εἰσηγητικὴ ἔκθεση τοῦ Νόμου τὰ ἀκόλουθα:

«Τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος ἔχον συνεχῆ πεντακισχιλιετὴ ἱστορίαν, ἐπὶ τρεῖς χιλιετίαις εὐρίσκειται εἰς τὴν πρωτοπορίαν τῶν ἠθικῶν ἀγώνων καὶ πνευματικῶν ἐπιτευγμάτων ὄλων τῶν λαῶν, διὰ τῆς ἀνανεουμένης ἀνθρωπιστικῆς του παραδόσεως, τοῦ κλασσικοῦ καὶ τοῦ χριστιανικοῦ του πολιτισμοῦ, τὸν ὁποῖον ἐν ἐνότητι ὡς Ἑλληνοχριστιανικὸν — ἀποτελοῦντα ἀπὸ Τριῶν Ἱεραρχῶν τὸ Παλλάδιον τοῦ Μεσαιωνικοῦ καὶ Νεωτέρου μέχρι σήμερον Ἑλληνισμοῦ — δικαίως ὁ Νομοθέτης τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος ἔθεσεν ἐν ἄρθρῳ 16 ὡς τὸν πολικὸν ἀστέρα τῆς παιδευτικῆς πολιτικῆς τῶν Ἑλλήνων!»

Πέραν ὁμως ἀπὸ τὴν κούφια λογοκοπία ὑπάρχει ἡ Ἑλλάδα, καὶ ἡ Ἑλλάδα θέλει νὰ ζήσει, θέλει νὰ προκόψῃ καὶ χρειάζεται καὶ τὴν τελευταία ρανίδα αἷμα της. Αὐτὸ δὲ γίνεται, παρὰ μὲ ἐπιστράτευση ὄλου τοῦ ἀνθρώπινου δυναμικοῦ, καὶ μὲ τὴν ὑψηλὴ πνευματικὴ καὶ τεχνικὴ του κατάρτιση. Ἀλλὰ ἡ τεχνικὴ κατάρτιση ὄλου τοῦ

Λαοῦ εἶναι τάχα ἀντίπαλος τῆς ἀνθρωπιστικῆς μόρφωσης; Εἶναι ἡ τεχνικὴ ἐκπαίδευση ἀντίθετη πρὸς τὴν κουλτούρα καὶ καταστρέφει τὰ ἀνθρωπιστικὰ ἰδανικά; Ὅλοι ὁμολογοῦμε, ὅτι ἡ ἐπιβίωσή μας κρέμεται ἀπὸ τὴν ἀλματικὴ ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας καὶ ὅτι ἡ εὐτυχία τοῦ ἀτόμου καὶ ἡ προκοπὴ τοῦ ἔθνους μόνον μ' αὐτὴ θὰ μποῦν στὸ δρόμο τῆς πραγματοποίησης. Δεσπόζει λοιπὸν τὸ πρόβλημα τῆς τεχνικῆς κατάρτισης κατωτέρων καὶ μεσαίων στελεχῶν. Γενικὴ καὶ τεχνικὴ ἐκπαίδευση πρέπει νὰ ἐνωθοῦν, νὰ δώσουν τὸ σημερινὸ ἄνθρωπο. Ἀντίκειται αὐτὸς ὁ σκοπὸς στὴν ἀνθρωπιστικὴ ἀγωγή; Πρέπει νὰ πεισθοῦμε, ὅτι δὲ βρίσκονται σ' ἀντίθεση ἡ γενικὴ πρὸς τὴν τεχνικὴ μόρφωση. Μιὰ τέτοια πλάνη, εἶναι πλάνη «ἐθνικῆ», νὰ μένουμε θεληματικὰ τυφλοὶ μπροστὰ στὴν ἀδήριτη ἀνάγκη γιὰ τὸν ἐκσυγχρονισμό τῆς Χώρας. Εἶναι, λένε, ἡ τεχνικὴ ἀντίθετη πρὸς τὴν γενικὴ κουλτούρα, ἀμαυρώνει τὰ Ἑλληνοχριστιανικὰ ἰδανικά. Ἐδῶ εἶναι ἡ πλάνη. Ὅλοι συμφωνοῦμε, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐξασθενίσουμε τὶς πνευματικὲς ἀξίες, οὔτε νὰ τὶς πολεμήσουμε, γιὰτὶ δῆθεν εἶναι ξεπερασμένες. Συμφωνοῦμε ὅτι δὲ θὰ ἀρνηθοῦμε ποτὲ τὸν «κλασσικὸ οὐμανισμό», ἀντίθετα μάλιστα, θὰ ἀγωνισθοῦμε νὰ κρατήσῃ ὅλη τὴ ζωτικὴ του ἀξία, ὅλη του τὴ δύναμη, ἂν θέλουμε νὰ μὴν ἔχουμε πτώση ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ. Ὅμως ὅλοι πρέπει νὰ ἀναγνωρίσουμε, ὅτι μὲ τὴ σημερινὴ «μερικὴ» καὶ «περιορισμένη» μορφή του καὶ «παραμόρφωσή» του ἀπὸ τὴν Ἀντίδραση, ὁ Οὐμανισμὸς εἶναι ἀνίσχυρος νὰ λύσει τὰ φοβερὰ προβλήματα ποῦ παρουσιάζει τὸ ταχὺ βῆμα τοῦ σύγχρονου τεχνικοῦ πολιτισμοῦ. Πρέπει νὰ συνδυάσουμε γι' αὐτὸ τὶς νέες ἀνθρωπιστικὲς ἀξίες μαζί μὲ τὴν τεχνικὴ, γιὰ νὰ δημιουργήσουμε ἓνα «οὐμανισμό» μὲ τὴ βαθειὰ σημασία τῆς λέξης, ποῦ θὰ ἀγκαλιάζει ὁλόκληρο τὸ σύγχρονο ἄνθρωπο. Τὸ νέο αἷμα θὰ δώσει καινούργια δύναμη καὶ θὰ ἀξιοποιήσει τὶς ἀξίες τὶς πιὸ ζωντανές καὶ τὶς πιὸ οὐσιαστικὲς γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Εἶναι γεγονός — ἡ πράξη τὸ φανέρωσε σὲ πλείστες χώρες — ὅτι ἡ σημερινὴ τεχνικὴ εἶναι πλούσια ἀπὸ ζωντανές ἀρχές καὶ νέες ιδέες. Μ' αὐτὴ, ὅπως καὶ μὲ τὴν ἐπιστήμη, ποῦ μαζί της εἶναι στενὰ συνδεμένη, ὑψώνεται ὁ ἄνθρωπος στὶς πιὸ ψηλές κορφές τῆς νόησης καὶ κατὰ συνέπεια αὐτὴ ἡ τεχνικὴ ἔχει δικαίωμα τὰς ἀξίας μορφωτικῆς. «Δὲν εἶναι ἀνάγκη, λέγει ὁ Ν. Κιτσίκης, νὰ τονίσουμε πιὸ πολὺ τὴ σημασία τῆς κατώτερης καὶ μέσης τεχνικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσης. Εἶναι μεγίστη, γιὰτὶ αὐτὰ τὰ κατώτερα καὶ μέσα τεχνικὰ σχολεῖα θὰ στερεώσουν τὰ θεμέλια τῆς τεχνικῆς μας ἀνασυγκρότησης. Καὶ ὅπως εἶδαμε, αὐτὴ ἡ τεχνικὴ καὶ ἐπαγγελματικὴ ἔχει καὶ τέτοια κοινωνικὴ σημασία, ποῦ συντελεῖ οὐσιαστικὰ γιὰ τὴν ἐπιτυχία καὶ τὴν εὐτυχία τῶν ἀτόμων.

Αυτά θα μορφώσουν τούς ύπομηχανικούς, τούς έργοδηγούς, τούς αρχιτεχνίτες, τούς τεχνίτες, τούς ειδικευμένους εργάτες άκόμη, ώστε να μη γίνεται δύσκολη ή δημιουργία βιομηχανιών από έλλειψη μορφωμένου βοηθητικού προσωπικού. Τα σχολεία αυτά θα μάς δώσουν οικόδομους, τεχνικούς Δημ. Έργων (δηλαδή γεωμέτρους, όδοποιούς, υδραυλικούς), μηχανουργούς, ηλεκτρολόγους, ναυτικομηχανικούς, δηλ. ναυπηγούς και μηχανουργούς για ναυτικές μηχανές, τó είδικό προσωπικό βιομηχανιών, δηλαδή μεταλλευτές, μεταλλουργούς, χημικοτεχνικούς κλπ. και κατά συνέπεια, αυτή ή τεχνική έχει δικαιώματα σαν άξια μορφωτική. Αυτά τά σχολεία πρέπει να διασπαρούν σ' όλη τήν 'Ελλάδα». (Ν. Οικονομία, Μαρτίου 1963).

Η νοοτροπία τού κλασικισμού για τή μέση παιδεία ώδήγησε στα άκόλουθα άποτελέσματα: Τό 1958 - 1959 ό συνολικός άριθμός τών μαθητών στα Δημόσια σχολεία Μ. Παιδείας ήταν 192.769 (κλασσικά Γυμνάσια και Έμπορικές), δηλ. από τó σύνολο τών παιδιών τού Δημοτικού έμειναν μόλις τó 16% κάτω από τή σχολική επίδραση. Όλα τά άλλα παιδιά έμειναν έξω από κάθε μορφωτική προσπάθεια. Άλλά και από τούς σπουδαστές τού Γυμνασίου τελειώνουν τόν ίδιο χρόνο μόνον τó 10%, οί υπόλοιποι άποχωρούν στη μέση από οικονομικές δυσχέρειες. Όλα λοιπόν τά παιδιά, πλην τού 10%, φεύγουν από τó Σχολείο χωρίς να μάθουν σχεδόν τίποτε χρήσιμο ή θετικό. Άλλά και τó 10% πού έμεινε, τί μπορεί να προσφέρει στην οικονομική, στην πνευματική και τεχνική μας ζωή; Μπορούν να στελεχώσουν όλους τούς κλάδους τής Έθνικής μας Οικονομίας; Η τουλάχιστον κατέχουν τόν κλασσικό πολιτισμό; Ούτε τó ένα, ούτε τó άλλο μοπρούν. Με μεγάλη τυμπανοκρουσία ανακοινώθηκε ή μεταρρύθμιση. Τό κύριο από τά Νομοθετήματα είναι τού Ν.Δ. 3971 «Περί τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, οργανώσεως και διοικήσεως τής Παιδείας».

Άλλά πραγματικά, όπως έγράφαμε τότε, ώδινεν όρος και έτεκε μύν. Διαίρεσε τó έξατάξιο Γυμνάσιο σε δύο βαθμίδες τρίχρονες. «Τό πρόγραμμα όμως τών τριών πρώτων τάξεων τού Γυμνασίου είναι κοινόν εις άπαντα τά Γυμνάσια και βασίζεται επί τής γενικής άνθρωπιστικής παιδείας». Δηλ. παραμένει έξω άπ' τή ζωή, μόνο γίνονται μερικές προσθαφαιρέσεις ώρων στα Έλληνικά, Άρχαία και Νέα, και μπαίνει μιά ώρα στα Μαθηματικά και Φυσικά. Ο Νεωτερισμός είναι τó μάθημα τής Άγωγής τού Πολίτη μιά ώρα στην τρίτη Τάξη, και τά μάθημα τής Σπουδής τού Περιβάλλοντος μιά ώρα στην δευτέρα Τάξη.

Καταλαβαίνουμε, πώς ή πρώτη βαθμίδα με τέτοια μαθήματα δέν έτοιμάζει τά παιδιά για τήν επαγγελματική ζωή. Δέν είναι κύκλος ξεχωριστός με μορφωτικούς σκοπούς, ειδικούς, όπóταν και τó πρόγραμμα θα ήταν όπως τó περιγράψαμε στην πολυτεχνική μόρ-

φωση. Η δεύτερη τρίχρονη βαθμίδα διακλαδίζεται κατά τó νόμο στους άκόλουθους τύπους: κλασσικό, πρακτικό, άγροτικό, τεχνικό, ξένων γλωσσών, οικονομικό, ναυτικό, οικιακής οικονομίας. Όλα αυτά όμως, έχουν κλασσικό προσανατολισμό, με 2 - 3 ώρες για «είδικά μαθήματα»: Άλλά δέν υπάρχουν ούτε βιβλία είδικά, ούτε είδικοί μαθηγητές, ούτε άνάλογες έγκαταστάσεις, ούτε καν μαθητές, όπως δείχνουν οί άριθμοί: στο κλασσικό Γυμνάσιο έγγράφονται 74%, στα Φυσικομαθηματικά 20,3%, στο Ναυτικό 0,6%, στις ξένες γλώσσες 1,9%, στο οικιακής οικονομίας 0,3% και στις Έμπορικές Σχολές 2,7%. Όσο για τούς τύπους άγροτικού και τεχνικού Γυμνασίου ούτε λόγος να γίνεται. «Πρόγραμμα τεχνικής εκπαίδευσης, άκόμα και στοιχειακό, με καθωρισμένες επιδιώξεις προς τήν κατεύθυνση τής έκβιομηχάνισης ή άνάπτυξης τής άγροτικής οικονομίας ή και προς τίς δυό κατευθύνσεις, δέν υπάρχει».

Ο Ν. 3971)59 ίδρύει 2 Σχολές Έπομηχανικών (ούσιαστικά τίς επανιδρύει, γιατί είχαν ίδρυθεί τó 1917 και καταργήθηκαν). Ίδρύει επίσης 6 Τεχνικές Σχολές και τίς αύξάνει με τó σταγονόμετρο «προς κατάρτισιν μέσων τεχνικών στελεχών δια τήν Βιομηχανία και γενικώς τήν Παραγωγή». Θα φοιτούν όσοι έχουν ένδεικτικό τής Γ' Γυμνασίου. Προτείνει και τήν ίδρυση κατωτέρων τεχνικών Σχολών και επαγγελματικών με μονοετή ή τετραετή φοίτηση. Τα τελευταία μένουν όλότελα στο χαρτί, γιατί ούτε οίήματα, ούτε δάσκαλοι υπάρχουν, ούτε βιβλία. Γενικά, ή τεχνική μόρφωση είναι άνύπαρκτη στην Ελλάδα. Φτάνει να σας αναφέρω ότι τó 80% από τίς υπάρχουσες είναι ίδιωτικές επαγγελματικές και τεχνικές σχολές και μάλιστα με βαρύτατα δίδακτρα και καθώς είναι, έξω από λίγες εξαιρέσεις, άσυστηματοποιήτες και άπροσάρμοστες, έλάχιστα συνεισφέρουν. Άπ' τίς σχολές αυτές, εκείνοι πού παίρνουν άπολυτήριο κάθε χρόνο δέν αντιπροσωπεύουν ούτε καν τó δέκατο εκείνων πού πρωτομπαίνουν έτήσια στα άστικά επαγγέλματα, μά κι άπ' αυτούς οί περισσότεροι μεταναστεύουν και έλαττώνουν τήν αναλογία τών ειδικευμένων στην έσωτερική άγορά εργασίας. Ο λίγος άριθμός τεχνικά καταρτισμένων, συνάγεται και από τά άκόλουθα:

Τό ποσοστό τους κυμαίνεται μεταξύ 3 - 5% τού συνολικού εργατικού δυναμικού και μεταξύ 5 - 7% τών εργατών βιομηχανίας και άστικών κέντρων. Τα παιδιά τής υπαίθρου μένουν στο έλεος τού Θεού ως τά 14 χρόνια. Μας λένε ότι γίνεται έξωσχολική εκπαίδευση (βραχείας διαρκείας) και ότι υπάρχουν 14 πρακτικές σχολές, μά κι αυτές είναι ίδρυμένες όχι σε γεωργικά κέντρα, και συχνά διδάσκει ένας θεολόγος ή ένας συνταξιούχος Γυμνασιάρχης. Για να δείξουμε τή φτώχεια μας σε άριθμό τεχνιτών, δίνουμε τó άκόλουθο ποσοστό: σε κάθε 35 εργάτες ένας μόνον είναι ειδικευμένος άπόφοιτος τεχνικής scho-

λῆς. Προγραμματισμὸς κανένας δὲν ὑπάρχει, ὅλα γίνονται στὴν τύχη ἢ σύμφωνα μὲ τὰ συμφέροντα τῶν ξένων καὶ δικῶν μας ἐπιχειρήσεων. Τὸ πρόβλημα τῆς Μέσης Παιδείας, γενικῆς καὶ τεχνικῆς ὅμως, εἶναι ζήτημα προγραμματισμοῦ, καθορισμοῦ τῆς οἰκονομικῆς φυσιογνωμίας τῆς Χώρας. Στηριγμένη ἡ Μέση Παιδεία στὸ Γενικὸ Βασικὸ Σχολεῖο, θὰ διακλαδώνεται σὲ διαφορετικοὺς τύπους, τετράχρονους ἢ τρίχρονους, ἀνάλογα μὲ τὶς ἀνάγκες τῆς Χώρας. Δηλαδή θὰ εἶναι κλασσική, πρακτικὴ, γεωργικὴ, τεχνικὴ, ξένων γλωσσῶν καὶ δίπλα τεχνικὴ καὶ ἐπαγγελματικὴ Παιδεία πολλαπλῶν τύπων, σύμφωνα μὲ τὶς ἀνάγκες τῆς παραγωγῆς, ὅλες δωρεάν. Στὶς χώρες ποὺ θὰ συναγωνιστοῦμε ὑπάρχει ἡ αὐτοματοποίηση, ἡ νέα ἀνάπτυξη τῆς ἠλεκτρονικῆς, οἱ θαυμάσιες ἐπιτεύξεις καὶ ἐφαρμογές τῆς Φυσικῆς, τῆς Χημείας, τῆς Βιολογίας, τῆς Βιομηχανίας κλπ., ποὺ ἐπηρεάζουν βαθειὰ τὶς διάφορες μορφές τῆς παραγωγῆς, ὅπως καὶ τὶς συνθήκες ζωῆς, πράγμα ποὺ σημαίνει ἀδήριτη ἀνάγκη ἔνωσης, θεωρίας καὶ πράξης, σχολείου καὶ ἐργασίας μέσα στὴν παραγωγή.

Τὸ πρόγραμμα ποὺ σχεδιάσαμε, πολυτεχνικῆς μόρφωσης πρὶν, τώρα διευρύνεται καὶ βαθαίνει, γίνεται καθαρὰ ἐπιστημονικὸ καὶ μαζὶ πρακτικὸ.

Τὸ ὠριαιὸ πρόγραμμα τῶν τριῶν τάξεων τῆς Μέσης Παιδείας:

— Ἀνθρωπιστικὸς κύκλος	900 ὥρες
— Μαθηματικά, Φυσικὴ Χημεία καὶ τεχνικὸ σχέδιο	1.021 »
— Ἀστρονομία, Οἶκον. Γεωγραφία καὶ Γεωλογία	304 »
— Ξένες γλώσσες	261 »
— Φυσικὴ Ἀγωγή	226 »
Σύνολον	2.712 »

— Γενικὰ τεχνικὰ μαθήματα — Πολυτεχνικὴ Διδασκαλία καὶ παραγωγικὴ εἰδίκευση θεωρητικὴ καὶ τεχνικὴ	1.356 »

Γενικὸ σύνολο ὥρῶν 4.068 »

Στὶς μέσες σχολές ἀγροτικοῦ περιβάλλοντος θὰ ἔχουμε φυσικὰ ὠρισμένες ἀλλαγές στὰ πρακτικά, ἐνῶ θὰ διατηροῦμε τὶς ἴδιες ὥρες στὰ θεωρητικὰ μαθήματα. Αὐτὸ εἶναι τὸ τρίτο βασικὸ αἶτημα, ἄμεσο καὶ ἐπεῖγον.

Μὲ ποιὰ θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ κατάρτιση θὰ ἀντικρῦσει «ὁ Ἐκπαιδευτικὸς» τὸ χρέος του; Ὁ νέος Δάσκαλος ἔχει ἐπαυξημένη πιὰ εὐθύνη. Τὸ Σχολεῖο θὰ στηρίζεται καὶ θὰ πρέπει νὰ γνωρίσει τὴ σύγχρονη Ἐπιστήμη καὶ Τεχνικὴ. Αὐτὸ σημαίνει ἐξάλειψη τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ, ἐπιμόρφωση τοῦ ἐργαζόμενου λα-

οῦ, φροντίδα γιὰ νὰ προετοιμαστοῦν τὰ ἀναγκαῖα κατώτερα καὶ μεσαῖα στελέχη γιὰ τὴν παραγωγή χωρὶς νὰ ἐλαττωθεῖ, παρὰ ἀντίθετα νὰ ὑψωθεῖ, ἡ ποιότητα τῶν γνώσεων. Ἀπὸ τὶς ἀνάγκες αὐτὲς δημιουργεῖται ἡ ἀπαίτηση, ὁ Δάσκαλος τοῦ γενικοῦ σχολείου νὰ γίνῃ ἐπιστήμονας καὶ μαζὶ τεχνικός. Πρέπει νὰ ἀνεβεῖ ἡ ἐπιστημονικὴ προπαρασκευὴ τοῦ Δάσκαλου καὶ νὰ ἔχει τὴν ἀνάλογη τεχνικὴ κατάρτιση. Ἀπαιτεῖται λοιπὸν ὄχι κατάρτιση μερικῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν, ὅπως προτείνεται, ἀλλὰ ἀναδιοργάνωση, ἐκσυγχρονισμὸς καὶ ἴδρυση ἀκόμα καὶ νέων, στάθμης πανεπιστημιακῆς, γιὰ τὴν μᾶς χρειάζονται πάρα πολλοὶ Δάσκαλοι.

Ἡ μόρφωση λοιπὸν τοῦ Διδακτικοῦ Προσωπικοῦ τοῦ βασικοῦ σχολείου πρέπει νὰ εἶναι ποσοτικὰ καὶ ποιοτικὰ ἀνώτερη. Στὶς Παιδαγωγικὲς Ἀκαδημίες θὰ συνδυασθεῖ τώρα θεωρία καὶ πράξη, ἡ τεχνικὴ κι ἡ ἐπιστημονικὴ κατάρτιση καὶ ἀνάλογα μὲ τὴν ἐπιθυμία καθενὸς Δασκάλου θὰ γίνῃται ἡ εἰδίκευσή του σὲ ἓνα-δυὸ κλάδους (φυσικὴ, μαθηματικά, τεχνικά κτλ.). Γιὰ τὸ συντονισμὸ καὶ προπάντων τὴν καθοδήγηση κάθε δραστηριότητος ποὺ θὰ ἀναπτύξει ὁ Δάσκαλος (εἰδικὰ μαθήματα, προσωπικὴ του ἐξειδίκευση, σχολεῖα ἀναλφαβητισμοῦ, μαθήματα γιὰ γονεῖς κτλ.), θὰ πρέπει νὰ ἰδρυθοῦν ἀπαραίτητα δυὸ Ἀνώτερα Ἰνστιτούτα Παιδαγωγικῶν Ἐρευνῶν, ἓνα στὴ Θεσσαλονίκη καὶ τὸ ἄλλο στὴν Ἀθήνα δίπλα στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολή. Ἡ δραστηριότητα τούτων θὰ συνδυάζει καὶ πρακτικὴ ἄσκηση στοὺς τόπους ἐργασίας.

Οἱ Καθηγητὲς Μέσης χρειάζονται ἐπίσης οἱ μὲν παλιοὶ συμπληρωματικὴ ἐνημέρωση στὸν κλάδο τῆς εἰδικότητάς τους (δίμηνα ἢ τρίμηνα θερινὰ μαθήματα ἢ μετεκπαίδευση στὰ Ἀνώτερα Ἰνστιτούτα).

Οἱ νέοι φιλόλογοι, ὅπως καὶ οἱ μαθηματικοὶ καὶ φυσικοὶ καὶ οἱ χημικοὶ καὶ οἱ τεχνικοί, θὰ μορφώνονται στὰ Πανεπιστήμια καὶ σὲ Ἀνώτερα Ἰδρύματα ἐρευνῶν, ἔτσι ποὺ νὰ γνωρίζουν ὅλα τὰ νέα ἐπιτεύγματα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνικῆς. Ἀπαραίτητη εἶναι ἡ διδασκαλία σὲ ὅλους, τῆς φιλοσοφίας, τεχνολογίας, πολιτικῆς, οἰκονομίας, στατιστικῆς καὶ παιδαγωγικῆς, ὅπως καὶ ὁ συνδυασμὸς τῆς μόρφωσής του μὲ ἀπασχολήσεις εἰς τοὺς οἰκείους τόπους δουλειᾶς. Αὐτὸ εἶναι τὸ τέταρτο αἶτημα ποὺ συμπληρῶναι τ' ἄλλα.

Τὸ πρόβλημα τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας δὲν τελειώνει ἐδῶ. Μένει ὀλόκληρο τὸ καυτὸ πρόβλημα τῆς Ἀνωτάτης Παιδείας, ποὺ ἄλλοι εἰδικώτεροί μου θὰ ἀσχοληθοῦν. Μένει ὅλη ἡ μετασχολικὴ ἐπιμόρφωση τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ. Μένει τὸ μέγα πρόβλημα τῆς ἐξωσχολικῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐξάλειψης τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ. Ὅμως, μέσα στὰ πλαίσια μιᾶς ὥρας δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ἀναπτυχθοῦν τὰ θέματα αὐτά.

Ὅλα ὅσα εἶπα, προϋποθέτουν δικαιοσύνη καὶ ἰσότητα, σύμφωνα μὲ τὸ Σύνταγμα μας.